

3. Токарська А. Щирий порадник юних (Про дитячий журнал «Дзвоніть»). Ілюстроване письмо для науки та забави молодіжці» (1890-1914pp.) // Початкова школа. – 1992. – №3-4.
4. Шляхами Золотого Поділля. – Т.ІІ. – Філадельфія, 1970.
5. Шляхами Золотого Поділля. – Т.І. – II вид.– Філадельфія, 1983.
6. Ювілейна книга української гімназії в Тернополі. 1898-1998. – Тернопіль–Львів, 1998.

Iryna Romanyk

**THE ROLE OF SOCIETY «NATIVE SCHOOL» IN THE DEVELOPMENT OF WEST PODILLYA
(THE FIRST THIRD OF THE 20-TH CENTURY)**

This article enlightens the activity of society «Native School» and its influence on the development of national musical culture. Special attention is paid to the role of school choirs and their propaganda of Ukrainian composer's creations.

Ольга Мурій

**ІВАННА СИНЕНЬКА-ІВАНИЦЬКА – ВІДОМА УКРАЇНЬКА
ОПЕРНА ТА КАМЕРНА СПІВАЧКА**

Стаття присвячена висвітленню творчої діяльності відомої української оперної та камерної співачки європейського рівня Іванни Синенької-Іваницької, яка зробила значний внесок у становлення галицького вокального виконавства.

Останнім часом в українській музикознавчій простір все більше повертається імен, які в тоталітарний радянський період були замовчувані, а то й незаслужено забуті. У цьому ряді одним з перших стоїть ім'я відомої української оперної співачки, уродженки західноpodільського краю – Іванни Синенької-Іваницької. Вона все своє творче життя саомвіддано служила українському вокальному мистецтву, примножувала його здобутки не лише в Україні, але й далеко поза її межами.

На жаль, до нашого часу творча постать І.Синенької-Іваницької недостатньо висвітлена українськими дослідниками. Це в першу чергу було пов'язано з об'єктивними причинами: ідеологічною несумісністю співачки з тоталітарним комуністичним режимом. Хоча в період активного концертування, її співом захоплювалися, а також часто висловлювали свої думки з цього приводу на шпальтах періодики відомі музиканти та науковці: С.Людкевич, В.Барвінський, Б.Кудрик, Ю.Булка, П.Медведик та ін. Останнім часом її ім'я можна зустріти в українській та зарубіжній довідниковій літературі, але ця інформація є доволі обмеженою та лімітованою.

Мета статті – висвітлити біографічні дані та етапи творчої діяльності відомої української оперної та камерної співачки європейського рівня Іванни Синенької-Іваницької та визначити її роль у контексті галицького вокального виконавства.

Вокально-мистецький рух Західного Поділля ХІХ – початку ХХ століть репрезентований десятками імен, які немало прислужилися для становлення музичної культури цього регіону і заслуговують на детальне вивчення та аналіз їхньої творчості.

Одне із таких імен – ім'я оперної та концертно-камерної співачки (ліричне сопрано) Іванни Синенької-Іваницької.

Іванна Синенька народилася 24 липня 1897 року в селі Великі Чорнокінці (тепер село Чорнокінці) Чортківського району Тернопільської області, в родині сільських інтелігентів (батько працював директором сільської школи, а мати – вчителькою, вона мала від природи чудовий голос і з дитинства мріяла про кар'єру співачки. Вже в ранньому дитинстві у неї вияскравилися вокальні здібності і потяг до концертних виступів.

У роки Першої світової війни на території сільської школи знаходився військовий лазарет, в якому перебували поранені бійці Галицької армії. Там і знайшла юна Іванна своє перше кохання, виходивши тяжко пораненого стрільця з Буковини Сократа Іваницького. Подружжя Іваницьких, як і більшість спраглої знань галицької молоді, мріяло вчитися. Тому вони їдуть до Праги, де Сократ обирає фах юриста, а Іванка, здійснюючи свою мрію стати співачкою, вступає в 1921 р. до Празької консерваторії у клас відомого вокального педагога Д.Брамбергової. Молоде подружжя постійно супроводжували важкі умови життя. Для того, щоби оплачувати за навчання, подружжя виконувало різні важкі роботи. Адже вони вірили в перемогу складних життєвих труднощів. Сократ всіляко підтримував дружину, адже він вірив і бачив у ній оперну співачку.

У 1926 р. І.Синенька-Іваницька успішно завершує навчання у Празькій консерваторії і стає солісткою Українського театру «Просвіта» в Ужгороді. Успішним дебютом молоді співачки стає партія Катерини в однойменній опері М.Аркаса. Її надзвичайно красивий, віолончельний голос зразу полонив слухачів, і чарував їх протягом усього концертного життя. Високий рівень виконавської майстерності Іваницької позначали витонченість мелодійного нюансування, досконала дикція та глибина проникнення у драматургію образу.

Голос співачки характеризували такі якості, як широта діапазону, м'які ліричні низи, суцільно рівна середина та дзвінкі металічні верхи.

В Ужгородському театрі І. Синенька-Іваницька з незмінним успіхом виконувала оперні арії Оксани («Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемовського), Наталки («Наталка Полтавка» М.Лисенка), Марженки («Продана наречена» Б.Сметани), Русалки («Русалка» А.Дворжака), Віолетти і Леонори («Травіата» і «Сила долі» Дж.Верді), Батерфляй («Мадам Батерфляй» Дж.Пуччіні), Ірис («Ірис» П.Масканьї). Крім того, співачка виконувала головні партії і в оперетах: «Циганський барон» Й.Штрауса, «Весела вдова» Ф.Легара, «Нянька» Ж.Оффенбаха, «Пошилися в дурні» М.Кропивницького.

І.Синенька-Іваницька також вела активну концертну діяльність містами і містечками Галичини та Буковини. Зокрема, велике концертне турне співачка провела восени 1929 та навесні 1930 рр. Її чарвний спів публіка мала можливість почути у Львові, Чернівцях, Вижниці, Вашківцях, Станівцях та ін.

З особливим успіхом виступи співачки проходили у Львові на сцені Народного дому. Місцева громадськість, насамперед студентська молодь захоплено сприймала її спів і безперестанку нагороджувала заслуженими оплесками. Особливо популярними у глядачів були романси «Айстри», «Місяцю-князю» Миколи Лисенка, «Цвітка дрібная» Віктора Матюка та українські народні пісні. Співачка виконувала їх із глибоким проникненням у зміст творів і тим самим зворушувала слухачську аудиторію.

Сучасники згадують, що співачка була дуже сценічною і артистичною натурою, синьоока, невисокого зросту, струнка, чарівна, тендітна, як квітка. Виходила на сцену завжди в чорній сукні, надаючи своєму виступу академізму та святковості. Через те її публіка дуже любила і завжди називала соловейком. Ось як відгукнулася про виконання І.Синенькою-Іваницькою романсу «Айстри» М.Лисенка у Львові в 1929 р. Леоніда Хронович: «Цього виконання мені не забути до кінця днів. Скільки чуття, суму й ніжності було у тому співі! Зала просто завмерла. І тільки ніжне, м'яке і ліричне сопрано дзвеніло то надією щастя, то розпукою, то болем. Враження від цього романсу в її виконанні було дуже сильне і залишилося в моїй пам'яті як одне з неповторних» [5].

Фахівці називали І.Синеньку-Іваницьку новою оперною зіркою, пророкували їй кар'єру великої співачки. З успіхом пройшло концертне турне артистки у 1930 р. містами Чехословаччини, а також у Чернівцях, Львові, Коломиї, Вижниці.

Підтвердженням цього є цитати із фахових рецензій, що публікувалися у тодішній чернівецькій закарпатській пресі. Зокрема, ужгородська газета «Podkarpatske Hlasy» зазначала: «На першій місці треба поставити п. Іваницьку, ученицю консерваторії в Празі, яка своїм мистецтвом захопила всіх присутніх. Її голос, озброєний тонкою дтнамікою, викликав у залі таку тишину, якої досі Тячево не знало. Співачка розвинула особливі прикмети свого милого органа, драматичного сопрано,

особливо ж в аріях Мікаели в «Кармен» і «Мідіон» та в пісні К.Стецека «Спи, дитя моє». Співачка має дані, щоб зайняти чільне місце на сцені й естраді» [3]. Аналогічні оцінки було дано і в Чернівецькій періодиці. Зокрема, газета «Czernowitzer Allgemeine Zeitung» констатувала: «Новою була для нас поява співачки І.Іваницької, про котру тільки згадувано, що вона буковинська землячка, яка відбула музичні студії в Празі. Але її ім'я не може довго остати невідомим. Її гарна зовнішня поява, жива інтерпретація і голос, чаруючий солодким тембром, особливо пригожий для ліричних моментів слов'янських пісень, але при цьому еластичний, спосібний до драматичної експансії – усе те каже надіятися, що п. Іваницька буде новою зіркою на наших естрадних овиді» [3].

Отже, концерти співачки завжди були в полі зору музичних оглядачів та рецензентів, а також постійно привертала увагу широкого кола поціновувачів вокального мистецтва.

У лютому 1930 р. І.Синенька-Іваницька представила для Львівської публіки концертну програму, де були з опер оперні арії: «Мадам Батерфляй» Дж. Пуччіні, «Русалка» А.Дворжака, «Губічка» Б.Сметани та романси українських композиторів О.Нижанківського, М.Лисенка, С.Людкевича, Д.Січинського, В.Барвінського, Н.Нижанківського. С.Людкевич охарактеризував виступ артистки як «взірцевий і бездоганний». Зокрема, композитор зазначав: «Її голос м'якого, шовкового тембру, а притім дзвінкий голосовий матеріал, вирівняний у всіх регістрах, природна, шляхетна лінія в динаміці й модуляції, дисретна, а проте інтенсивна і виразова, майже сценічна інтерпретація, непорочна дикція і фразування – усе те разом із симпатичною апаріцією складалося на рідко подибувану цілість» [3].

Тракування співачкою кожного, виконуваного нею твору відзначалося оригінальністю та неповторністю. Вона намагалася донести до слухача все те найкраще і найважливіше, що хотів передати композитор. Особливо вдавалося співачці вишукано і тонко передавати ніжні ліричні настрої, зокрема в таких творах, як «Ой ходить сон» В.Барвінського, «Айстри» М.Лисенка та ін.

Прагнення до досконалості у співі спонукає співачку до подальшого вдосконалення свого голосу. З цією метою І.Синенька-Іваницька у 1930 р. їде до Італії. Там у Мілані вона вдосконалює свою майстерність у приватній школі Келіни де Рівальті, солістки Ла Скала. Після повернення з-за кордону І.Синенька-Іваницька продовжує свою співочу кар'єру на сцені Львівської опери. Львівський період був одним із найкращих у її творчій біографії. Він приніс їй відзнаки і популярність.

У 1937 р., відмовившись з вагомих причин від праці в Румунській опері (Бухарест), вона знову, як на самому початку, співає в Ужгородському театрі. Водночас плідно займається камерно-концертною діяльністю на сценах Чехословаччини, Закарпаття, Буковини та Галичини.

Ось які враження від концерту артистки в чернівцях у травні 1932 р. виніс критик чернівецької газети «Der Tag»: «І.Синенька-Іваницька має сопрано рідкої чистоти і великої теплоти, яке дуже приємно бренть по всьому діапазоні від ніжного «піано» до найсильнішого «фортіссімо» [4].

На особливу увагу у творчості І.Синенької-Іваницької заслуговує її тісна співпраця з композитором і піаністом, прекрасним акомпаніатором Нестором Нижанківським, який як піаніст-соліст виступав дуже рідко. Зате був одним із найпопулярніших в Галичині піаністів-концертмейстерів протягом 1930-1939 рр. Про високу професійну репутацію Нижанківського свідчить той факт, що він був запрошений як концертмейстер до сольних виступів С.Крушельницької та О.Руснака. Н.Нижанківський чисто акомпонував М.Голинському, Є.Зарицькій, О.Бандрівській, М.Сабат-Свірській. Протягом 1930-1939 рр. він підготував багато концертних програм з вищезазначеними солістами-вокалістами. Однією із них була І.Синенька-Іваницька. Співачка часто була першою виконавицею його солоспівів та обробок українських народних пісень. Вона провела з Нестором Нижанківським, як акомпаніатором, велике концертне турне у Львові, Дрогобичі, Станіславові, Снятині, Коломиї, Стрию, Рогатині, Чернівцях, де з незмінним успіхом виконувала як арії з опер, так і українські романси та пісні. «Фортепіанний супровід держав справді по-мистецьки піаніст Н.Нижанківський, якого дві гарні новини – «Снилося мені» і «Der Herbst ist da», були цінним вкладом у програму цього видатного вечора», – писав про концерт співачки та Н.Нижанківського у Львові С.Людкевич у 1930 р.

Збереглися спогади Леоніди Хронович про один із концертів Іваницької в Коломиї разом з Н.Нижанківським: «Акомпонував їй композитор Н.Нижанківський. Співала вона романси українських композиторів, зокрема «Айстри» М.Лисенка, «Ой ходить сон» В.Барвінського (повторила тричі), а також арії з опер. Земляки дуже гаряче вітали свою співачку» [5].

І.Синенька-Іваницька дуже часто виступала перед українською громадою в Румунії, зокрема в Бухаресті. Адже там проживало багато вихідців з Буковини, і співачка спеціально приїздила співати для них українські романси та народні пісні. Співачка також брала активну участь у Шевченківських вечорах, які проводили буковинське земляцтво в Бухаресті, і була їхньою окрасою.

Протягом 1934-1938 рр. І.Синенька-Іваницька була піонером у сфері популяризації української пісні та романсу на радіо Праги, Львова, Відня. Також у Румунії з голосу співачки були записані українські народні пісні та романси на чотирьох платівках. Серед них такі перлини української вокальної музики, як «Вечірня пісня» К.Стеценка; «Айстри» М.Лисенка; «Бабине літо» Д.Січинського; «Прийди», «Жита», «Засумуй трембіто» Н.Нижанківського; «Ой ходить сон», «По садочку ходжу», «Там на горі» В.Барвінського; «Ой співаночки мої», «Тайна», «Подайте вісточку» С.Людкевича; «Цвітка дрібная» В.Матюка.

І.Синенька-Іваницька часто повторювала, що головна мета її творчості – давати людям справжню насолоду від краси пісні. Про слухачку публіку співачка завжди відгукувалася з теплою, любов'ю і вдячністю. Перед виступами її завжди супроводжувало творче хвилювання, адже вона відносилася до своєї праці надзвичайно відповідально і самовіддано.

У яких би краях не перебувало подружжя Іваницьких (чоловік співачки за фахом – юрист), воно ніколи не втрачало своєї національної гідності і завжди виявляло свої патріотичні почуття до України. Співачка постійно пропагувала за кордоном українську музику. Яскравим прикладом її патріотизму була відома у 1937 р. стати примадонною румунської опери в Бухаресті з умовою, щоби змінити своє прізвище на «Йванеску».

Протягом усього свого життя співачка була скромною, але принциповою і чесною. Можливо, через те І.Синенька-Іваницька не зробила тієї кар'єри, на яку вона заслуговувала, але тривала її плідна оперна та концертно-камерна творчість, висока громадянська позиція, відданість українському мистецтву заслуговують на пошанування, належну оцінку та вивчення сучасними дослідниками української музичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булка Ю. Нестор Нижанківський. Життя і творчість. Видавництво М.П.Коць, – Львів–Нью-Йорк, 1997.
2. Лисенко І. Словник українських співаків. – К.: Рада, 1997.
3. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи / Упоряд., ред., перекл. й примітки З.Штундер. – Львів: Дивосвіт, 2000 – Т. 2. – С. 518-519.
4. Медведик П. Діячі української музичної культури / матеріали до бібліографічного словника // записки наукового товариства ім. Т.Шевченка. Праці музикознавчої комісії / Редактори: О.Купчинський, Ю.Ясиновський. – Львів, 1993. – Т. ССXXVI. – С. 443-445.
5. Українські співаки у спогадах сучасників / Автор-упорядник І.Лисенко. – Київ.: Рада, 2003. – С. 533-535.

Olga Muriy

IVANNA SYNENKA-IVANYTSKA – WELL-KNOWN UKRAINIAN OPERA AND CHAMBER SINGER

This article elucidates the creative activity of well-known Ukrainian opera and chamber singer, who made a great contribution in the development of vocal singing in Galychyna.